

Tuổi Học Trò

Nguyễn ngọc Chính

“Puppy Love”

Chủ đề của bài viết này là những hồi ức học trò ngày xưa của một người bước vào tuổi 70. Thuở học trò này rất xa và rất khác với thời đại @ ngày nay, khi mà các tiện nghi vật chất phong phú hơn, phương tiện giải trí đa dạng hơn và quan niệm về giáo dục cũng khác hơn. Những nét khác nhau là hậu quả của hoàn cảnh xã hội và chính trị, cụ thể hơn là chính sách giáo dục và chế độ chính trị qua nhiều thời kỳ, từ thời Pháp thuộc đến giai đoạn 30 năm chiến tranh tương tàn.

Thuở học trò của chúng tôi chỉ có một mục đích duy nhất là... học, nhưng đôi khi cũng pha lẫn những chuyện tình cảm theo kiểu mà người Mỹ gọi là “tình chó con” (puppy love). Ngày nay, ngoài việc học còn có những tác động, xấu cũng như tốt, từ Internet, phim ảnh, báo chí cho đến những ảnh hưởng của người lớn như các bậc phụ huynh trong gia đình và sự tác động của xã hội bên ngoài.

Học trò ngày xưa là mảng đề tài được khai thác rất “kỹ” qua văn chương, âm nhạc, hội họa. Vào thập niên 70, bản nhạc “Ngày Xưa Hoàng Thị” [1] của Phạm Duy, phổ thơ Phạm Thiên Thư [2] trở thành nổi tiếng với một mối “tình học trò”. Bài hát dẫn người thưởng ngoạn đến chuyện một cô nữ sinh tên Hoàng Thị Ngọc lúc tan trường, ôm nghiêng cặp, đi trong một cơn mưa phùn và phía sau cô... léo đéo một “cây si” di động:

*“Em tan trường về, đường mưa nho nhỏ
Ôm nghiêng tập vở, tóc dài, tà áo vờn bay*

*Em đi dịu dàng, bờ vai em nhỏ
Chim non lè đường, nằm im dấu mỏ
Anh theo Ngọ về gót giày lặng lẽ đường quê...”*

Đó chưa phải là tình yêu theo đúng nghĩa. Chỉ là... “thích trộm, nhớ thầm” của một “cây si”.. Và chỉ cần lẻo đẹo theo một tà áo dài trắng cũng đủ thỏa lòng, dù bước chân có “nặng nề”, dù trong lòng “nức nở” để hôm sau vào lớp sẽ còn “ngẩn ngơ”:

*“Em tan trường về
Anh theo Ngọ về
Chân anh nặng nề
Lòng anh nức nở
Mai vào lớp học
Anh còn ngẩn ngơ, ngẩn ngơ...”*

“Ngày Xưa Hoàng Thị” là một kết hợp tuyệt vời giữa thơ Phạm Thiên Thư và nhạc Phạm Duy nhưng lại có một đoạn kết buồn cho... “mối tình câm”. Ở đoạn kết đưa ra hai hình ảnh của “ngày xưa” và “ngày nay” với câu kết “Ai mang bụi đỏ đi rồi...” khiến tôi nghĩ ngay đến Ban Mê Thuột, thị trấn đã từng gắn bó từ tuổi học trò. Chả là BMT vẫn nổi tiếng là vùng đất đỏ bazan, nắng thì BMT (Bụi Mù Trời) còn mưa thì... bùn đỏ ngập bước chân:

Học trò Đồng Khánh trên cầu Trường Tiền

*“Xưa theo Ngọ về
Mái tóc Ngọ dài
Hôm nay đường này
Cây cao hàng gầy
Đi quanh tìm hoài
Ai mang bụi đỏ đi rồi...”*

Trong một cuộc phỏng vấn của Đỗ Văn với Phạm Duy, nhạc sĩ cho biết trong số những bài hát cho tuổi trẻ, ông thích nhất là bài “Tuổi Ngọ”... bài hát này ông viết cho con gái mới lớn Thái Hiền khi bước chân vào trung học. “Tuổi Ngọ” viết theo nhịp điệu nhí nhảnh với những câu được lập đi lập lại “Xin cho em...”. Những thứ cô xin là một chiếc áo dài, một mớ tóc dài và một chiếc xe đạp [3]..

Đó là tất cả hành trang của một cô gái khi bước vào trung học. Chiếc áo dài “thơm dáng tuổi thơ”, mớ tóc nòng “êm như nhung” và, cuối cùng:

*“Xin cho em còn một xe đạp
Xe xinh xinh, để em đi học
Từng vòng, từng vòng xe
Là vòng đời nhỏ bé
Đạp bằng bàn chân gót đỏ hoe”*

Chắc nhà gần trường nên những học trò như cô Ngọ của Phạm Thiên Thư mới cuốc bộ để “cây si” có dịp leo đèo theo sau. Nếu nhà ở xa thì chắc phải đến trường bằng xe đạp. Hình ảnh nữ sinh trên chiếc xe đạp sẽ khó có thể nào quên trong kỷ niệm, nhất là đối với những người nay đã xa xứ, không còn cơ hội nhìn thấy cảnh này..

Nữ sinh trên xe đạp trước Tòa Đô Chánh

Hồi xưa nữ sinh còn đội nón lá đến trường, ít có những kiểu mũ “mô đen” như ngày nay. Mỗi lúc tan học là cả một đàn bướm trắng bay ra rồi tỏa đi khắp các con đường. Nhà gần thì ôm cặp đi bộ để các anh như Phạm Thiên Thư đưa vào thơ. Nhà xa thì đạp xe theo từng nhóm như trong bức hình dưới đây trước Tòa Đô Chánh.

Gia đình khá giả thì có thể tậu một chiếc Velo Solex chạy bằng xăng, có cần khởi động máy ở phía trước và khi hết xăng có thể đạp như một chiếc xe đạp. Nhà thơ Nguyễn Sa trong bài thơ "Tám phố Sài Gòn" [4] có một đoạn viết về chiếc Solex và cô học trò như sau:

*“Sài Gòn phóng solex rất nhanh
Đôi tay hoàng yến ngủ trong gants
Có nghe hơi thở cài vương miện
Lên tóc đen mềm nhưng rất nhưng”*

Ngày xưa, đã có nhiều nhà văn, nhà thơ không tiếc lời ca tụng hình ảnh nữ sinh trên chiếc Solex hoặc xe đạp. Ngày nay, họa hoàn lắm mới gặp những lời có cánh về những chiếc xe “tay ga” phóng vù vù trên đường... Ôi, thời thơ mộng của tuổi học trò nay còn đâu!

Thuở học trò của tôi cũng có một chuyện tình thuộc loại “puppy love” như trong bài thơ của Phạm Thiên Thư. Tôi không có ý “thấy người sang bắt quàng làm họ” nhưng quả thật cả hai đều có nhiều điểm rất giống nhau.

- Thứ nhất, tên “người trong mộng” của nhà thơ Phạm Thiên Thư là Hoàng Thị Ngọ, một cái tên không được đẹp cho lắm, còn người tôi “mê” lại có một cái tên “không thể xấu hơn”: Phan Thị Lụng. Cả hai cô Ngọ và cô Lụng tuy có xấu tên nhưng ngược lại, hai cô lại là những nữ sinh rất xinh.
- Thứ nhì, Phạm Thiên Thư tả cô Ngọ “vai nhỏ tóc dài” còn cô Lụng “của tôi” thì tóc cũng dài nhưng lại cột theo kiểu “đuôi gà” mà người Pháp gọi là “queue de cheval”, tức... “đuôi ngựa”. Ở đây có thêm một sự trùng hợp, “ngựa” còn được gọi bằng cái tên “ngọ”!

Trong thơ Phạm Thiên Thư có cảnh nên thơ giữa hai học trò “trao vội chùm hoa, ép vào cuốn vở” còn tôi thì chơi trội hơn, viết luôn một cánh thiệp hồng báo hỷ bằng tiếng Pháp. Tôi không giỏi Pháp văn đến độ viết được thiệp hồng mà chỉ copy từ cuốn “Cours de Langue et de Civilisation Française” của Mauger đang học.

Kiểu tóc đuôi gà đã hợp hồn tôi thuở học trò.

Nữ sinh miền thù dương cát trắng Nha Trang

“Thiếp báo hỉ” mang tên Nguyễn Ngọc Chính và Phan Thị Lụng được để trên yên xe đạp của Lụng trong giờ ra chơi vì không đủ can đảm đưa tận tay nàng. Cho dù có đủ can đảm nhưng chắc cũng không dám đưa vì cái lối “tỏ tình” quá đường đột này. Chắc chắn nàng đã đọc, không những thế, ngoài hai đứa còn có người thứ ba cũng đã đọc, đó là thầy tổng giám thị. Ông “tế nhị” gặp riêng tôi và cảnh cáo cần phải chấm dứt trò chơi “nguy hiểm” này, nếu tái phạm tôi sẽ bị “cấm túc” và thông báo về gia đình. Thế là bao mộng đẹp bỗng tan thành mây khói, mái tóc “đuôi ngựa” mà trước đây tôi chết mê chết mệt bỗng nhiên biến mất khỏi tâm hồn tôi, còn tụi bạn trong lớp đã sửa một câu ca dao quen thuộc thành:

*“Muốn người ta mà người ta không muốn,
Xách... ‘thiếp hồng’ chạy xuống chạy lên!”*

Học trò xứ BMT

Học trò tỉnh lẻ

Thuở học trò ngày xưa của tôi là thế đấy. Học cũng nhiều và “nghịch tình nghịch ngợm” cũng không ít. Chẳng thế mà người ta thường nói: “Nhất quỷ nhì ma thứ ba học trò”. Đã mấy chục năm nay tôi chưa một lần gặp lại Phan Thị Lụng kể từ hồi học Đệ Ngũ. Giờ này chắc nàng đã trở thành bà nội, bà ngoại... còn tôi thì đã là một ông già móm mém bên con đàn cháu đống. Ước gì cô học trò năm xưa đọc được những dòng chữ này để cùng cười cái thuở học trò rần rần ngày nào tại xứ Buôn Muôn Thuở...

Đặc điểm của nền giáo dục VNCH là có sự tách biệt giữa trường nam và trường nữ tại các thành phố lớn, một phần có lẽ là để tránh những “phiền phức” xảy ra trong tuổi học trò mới lớn. Những địa phương nhỏ như BMT thì học trò học chung, và đó cũng là lý do có những chuyện “mới nứt mắt” mà đã biết... tán tỉnh bạn gái cùng lớp như trường hợp của tôi!

Ngôi trường trung học đầu tiên tại miền Nam là Collège Chasseloup-Laubat, thành lập năm 1874 sau này đổi thành trường Lê Quý Đôn, tiếp đến là Collège de My Tho (1879), sau đổi tên là Nguyễn Đình Chiểu.

Ở Huế có trường Quốc Học dành cho nam sinh được thành lập từ năm 1896 và trường Đồng Khánh được dành cho nữ, thành lập từ năm 1917. Thoạt đầu trường Đồng Khánh chỉ có cấp tiểu học với với đồng phục màu tím nên còn được gọi là “Trường Áo Tím”. Dưới thời Pháp thuộc đồng phục đổi sang màu xanh nước biển và bắt đầu từ Đệ nhất Cộng hòa có đồng phục màu trắng.

Nguyễn ngọc Chính

